

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYADA ŞİDDET KAVRAMINA BAKIŞLARI

Dr. Nebiye KONUK
Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi
nebiye.konuk@kisbu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-2046-1133>

ÖZ

Şiddet kavramı konuşulan ya da gizlenen yanlarıyla toplumsal hayatın sorunlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile şiddet arasında bir ilişki olup olmadığı gündeme gelmektedir. Şüphesiz sanal ortamlar bireylerin kimliklerini tam olarak sergilemediği mecralardır. Ancak bununla birlikte sosyal medya kullanıcılarının eğilimleri, toplumsal hayatın dönüşümlerini gözlemlemek için iyi bir yorumlama verisi olarak gözükmektedir. Bu çalışmada Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım eğilimleri ile birlikte şiddeti nasıl tanımladıkları, sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar gördüklerinde neler hissettikleri bir saha çalışmasıyla ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Medyada Şiddet, Sosyal Medyada Şiddet

UNIVERSITY STUDENTS' VIEWS ON THE CONCEPT OF VIOLENCE IN SOCIAL MEDIA

ABSTRACT

The concept of violence has become one of the problems of social life with its spoken or hidden sides. In this context, whether there is a relationship between social media usage habits and violence comes into question. Undoubtedly, virtual environments are the media in which the identities of individuals can not be fully displayed. However, the trends of social media users appear to be a good interpretive data to observe the transformations of social life. In this study, a field study was conducted on how college students perceived violence along with their tendency to use social media and what they felt when they saw violent content sharing in social media.

Keywords: Violence, Violence In Media, Violence In Social Media

GİRİŞ

Yazı, ses ya da görüntü aracılığıyla, iletişim kurmayı sağlayan; gazete-dergi, radyo, televizyon, sinema ve film, internet, hypermedia, bilgisayar, video, haberleşme uydusu, frekans, kitap, slayt, mültivizyon, faks, tele-foto, radyo-foto, lifaks, telefon, v.b. kitle iletişim araçlarının tümü genel anlamda medya olarak adlandırılmaktadır (Kara, 2011: 3). Medya insanlar arasındaki iletişimi sağlamakla beraber, insan yaşamını önemli ölçüde etkiler ve hatta yönlendirir. Ulusal (2007: 61); görsel ve yazılı basında yer alan her türlü konu, öykü, film ve olayların verdikleri mesajlarla her kesimden insanın büyük ölçüde etkilendiğini savunmaktadır.

Sosyal medya ise içerik ve biçim olarak geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Sosyal medya; bloglar, mikro bloglar, sosyal ağlar, sosyal imlemeler, podcastler, wikiler, video paylaşım siteleri ve forumlar biçiminde karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 2015: 49). Başta çocuk ve gençlerin yoğun ilgisini çeken internet; önce gelişmiş ülkelerde, çok geçmeden 1990'ların ortalarından itibaren Türkiye'de kullanılmaya ve yaşam biçimini etkilemeye başlamıştır (Tuncer, 2001: 427). Zamanla kurulan ilişkiler dijitalleşirken, hızla gelişen dijital olgular bireylerin gündelik hayatının merkezini oluşturmaya başlamıştır. Bu olgulardan biri de sosyal medyadır (Güler, 2017: 502).

Sosyal medya; boş vakit değerlendirme, sohbet etme, bilgi alışverişi yapma, bilgiye erişme, gündemi
Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007 414

takip etme ve eğlenme amacıyla kullanılan bir araç haline gelmiş olmakla beraber, sosyal medya kullanıcıları; arkadaşlarıyla görüşmek, arkadaşlarının fotoğraflarına ve iletilerine bakmak, mesaj göndermek ve almak, eğlenmek, boş zamanını değerlendirmek, bilgiye erişmek, gündemi takip etmek için sosyal medyayı kullanmaktadır (Solmaz vd., 2013: 24). Sosyal medya kullanım amaçları arasında en önemli unsurunun iletişim olduğu, ancak boş zaman değerlendirme ve eğlence amaçlı kullanıldığı söylenebilir.

Sosyal medyanın yaşamımızdaki yeri hakkında yapılan bir araştırmada ortaya çıkan rakamsal değerlendirmelerde oldukça ilgi çekici verilere ulaşılmaktadır. 2015 yılı istatistiklerine göre; Dünya nüfusunun, %46'sı internet kullanıcısıdır. Dünya nüfusunun %31'i aktif olarak sosyal medyayı kullanmaktadır, Dünya nüfusunun %27'si mobil cihazlar üzerinden sosyal ağları kullanmaktadır, 2014 yılı ve 2015 yılı kıyaslandığında dünya üzerindeki internet kullanıcı sayısı yaklaşık %14'lük bir artış gösterirken, sosyal medyayı kullanıcıları %10'luk bir artış göstermiştir, Ükelere göre internet kullanım oranları dünya ortalamasının %46 olduğu, internet kullanımında Türkiye, %58 ile 19.sıradadır. (Tuğlu, 2017: 18-19)

Türkiye için yayınlanan veriler ele alındığında Türkiye'de nüfusun %60'ı, yani 48 milyon kişi internete bağlanmaktadır. Raporda aktif sosyal medya kullanıcı sayısı olarak da 48 milyon olarak aktarılmakta fakat bu sayının tekil kullanım olmadığını belirtilmektedir. Türkiye'deki mobil kullanıcı sayısı 71 milyon iken, sosyal medyaya mobilden bağlanan kullanıcı sayısı ise 42 milyon'dur. Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya kanallarına bakıldığında; Youtube ve onu küçük bir fark ile Facebook takip etmektedir. Diğer popüler sosyal medya kanalları ise Instagram ve Twitter. 2015 yılında ikinci sırada yer alan Facebook Messenger ise geçtiğimiz yıl altıncı sıraya gerilemiştir. (<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>, Erişim tarihi: 09.01.2018; ayrıca <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/>, Erişim tarihi: 19.06.2019)

Şiddet ve Medya

Şiddet; tüm dünyada toplumların karşılaştığı, tartıştığı en önemli sorunlardan biridir. Medya ile şiddet ilişkisini değerlendirmeden önce bir kavram olarak şiddetin çerçevesini ele almak konumuz açısından önem arz etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü şiddeti; 'sahip olunan fiziksel güç ya da kudretin, tehdit yoluyla ya da doğrudan kendine, bir başka insana, bir gruba ya da topluma karşı yaralanma, fizyolojik hasar, gelişme bozukluğu ya da gerilikle sonuçlanacak ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde uygulanması' olarak tanımlamaktadır. (<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 05.04.2017)

Şiddet çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir ve şiddet olgusunu meydana çıkaran nedenler farklı kategorilerde de değerlendirilebilir. Şiddetin nedenlerini ortaya koymaya çalışan araştırmalarda; şiddetin bir tek nedenle ortaya çıkmayacağı, bir çok etmenin şiddet davranışını ortaya çıkmasına sebep olduğu hakkında çeşitli görüşler vardır. Şiddet davranışlarına neden olan etmenler; aile ve çevre, eğitim seviyesi ve medya olarak sıralanabilir (Haskan ve Yıldırım, 2012: 168). Şiddet, bir çok kategoride değerlendirildiğinde karmaşık ve çok boyutlu bir yapı ile karşımıza çıkmaktadır. Şiddeti ortaya çıkaran nedenlerin; bireyden başlayarak toplumu kapsayacak şekilde birçok kategoride değerlendirilebileceği, kişilerin şiddet mağduru veya şiddet uygulayıcısı olma durumlarını dahi etkilediğini söylemektedir (Özmen ve Küçük, 2013: 82). Bir başka deyişle şiddet, bireyden topluma, toplumdan bireye uzanmakta ve bu döngü şiddetin etkisini güçlendirmektedir.

Tüm dünyada en önemli toplumsal sorunlardan biri olarak tartışılan şiddet çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir ve şiddeti doğuran nedenler farklı kategorilerde de değerlendirilebilir. Şiddetin uygulanış biçimlerine göre; fiziki, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet olarak ele alınması mümkündür. Fiziksel şiddetin, Dünya Sağlık Örgütü'nce orta ve ağır olarak iki grupta toplandığı, orta derecede şiddetin, itme, sarsma, tokat atma, tartaklama gibi müdahaleleri kapsadığı; vurma, tekmeleme, boğazını sıkma, bıçak ya da silah kullanmanın ise ağır derecede fiziksel şiddet olarak değerlendirildiği söylenebilir.

(<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 19.06.2019)

Şiddet olgusunu etkileyen etmenler üzerine yapılan araştırmalarda; içgüdü, kişilik özellikleri, engellenme karşısında verilen tepki gibi kalıtsal etkenler, merkezi sinir sistemindeki iletiler, hormonlar, ayrıca dürtülerde artma ve bu dürtülerin içsel kontrolünde azalma gibi biyolojik etkenler ve kültürel etkenler, olarak sıralanmaktadır (Olgun-İzmirli, 2013: 3). Görüleceği gibi şiddet, psikolojik boyutlarıyla da tartışılabilir bir kavram olduğu gibi günlük hayata nüfuz etmiş, kültürel ve geleneksel boyutlar ile de karşımıza çıkabilmektedir. Aile yaşantısından atasözlerinde olumlanan/olumsuzlanan şiddet anlayışına kadar bir çok sosyal hadise şiddet ile ilişkilendirilebilecek durumdadır.

Medya ve şiddet ilişkisine gelindiğinde; bazı araştırmalarda medyanın şiddeti güçlendirdiği, bazılarında ise şiddet için medyanın tek faktör olarak ele alınmadığı görülebilir. Mesela Güleç ve diğerlerinin belirttiği gibi araştırmacılar, çocukların şiddet eğilimlerinde, medyadaki şiddet ögesi içeren programların etkileri konusunda ayrılmaktadırlar. Bir grup televizyonda yer alan şiddetin, izleyicilerin, özellikle de çocukları şiddet eğilimlerini arttırdığını savunurken, diğer grup ise şiddet davranışını artırmadığını söylemektedirler. Bazı araştırmacılar da, televizyonun şiddete yönlendirmede bir etken olduğunu, özendirmediğini ve artırdığını savunmaktadırlar (Güleç vd., 2012: 120).

Adak, medyada şiddetin araştırmacılar tarafından doğal, suni, gerçek ve varsayıma dayananlar olmak üzere kategorilere ayrıldığını söylemektedir. O'na göre; "Gerçek şiddet fiziksel ve psişik zarar verme amacına yöneliktir yada böyle bir zarar vermenin yarattığı etkilerin medya tarafından halka sunulması olarak tanımlanabilir. Varsayılan şiddet, bu tür davranışların bir ön koşul olarak medya tarafından halka sunulması demektir. Doğal şiddet, gerçek şiddet olaylarının medya tarafından gösterilmesi, suni şiddetse ise, örneğin çizgi filmlerle gösterilen, gerçek dışı şiddet türleridir. Bireysel şiddet, bir bireyin başka bir bireye yada canlı bir varlığa yada eşyaya karşı fiziksel yada ruhsal zarar verme amacıyla yaptığı girişimlere verilen genel ad olarak tarif edilebilir." (Adak, 2004: 30). İster gerçek ister varsayılan şiddet olsun şiddetin zarar verme amacı güdülen bir davranış olduğu açıktır.

Medyadaki şiddetin olumsuz etki yaratmadığını savunan araştırmacı ve kuramcılar, şiddet izlemenin agresif duyguları, deşarj etmek için bir fırsat olduğunu hatta şiddete başvurma olasılığını azaltarak, kişiye fayda sağladığını savunmuşlardır (İşçibaşı, 2002: 49). Bazı araştırma sonuçlarına göre; televizyonda şiddet içeren programlar izleyen çocukların, gerçek yaşamda yapılan şiddet davranışlarına karşı hoşgörülü davranma eğiliminde olmadıkları belirlenmiştir (Yaşar ve Paksoy, 2011: 283-284). Pınar'ın belirttiği gibi, televizyonda ve sinemada gösterilen çizgi filmlerdeki şiddet, erkek çocukların eksikliklerini gidermeye yardımcı olabilir. Kız çocuklarında ise, korkusuz ve güçlü kadın rollerini örnek almaları kişilik gelişimlerini olumlu etkileyebilmektedir (Pınar, 2006: 36-37).

Her ne kadar medya bu yönüyle ele alınsa da şiddete eğilim açısından yapılan araştırmalarda görülmektedir ki, medyada yer alan şiddet, çocukluk döneminde izlendikten sonra, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde şiddet davranışının ortaya çıkmasını desteklemektedir. (Avcı ve Güçray, 2013: 1996). Medya ile fazlaca etkileşim, özellikle televizyon izleme, bazı psikososyal sorunlara yol açabilmekte, şiddete ve agresif davranışlara, okul başarısında düşmeye, öğrenme güçlüğüne, cinsel davranış sorunlarına, gece korkularına, anksiyete, depresyon ve uyku düzensizliklerine sebep olabilmektedir (Belviranlı vd., 2008: 191). Medya ile aşırı etkileşimin bu sonuçları şiddet ile ilişkilendirildiğinde olumsuz etkiler açıkça görülebilir.

Çocukların ilgi duydukları programlardaki şiddetin, ilerleyen yıllarda, erişkin bir birey olduğunda şiddete ve saldırgan davranışlara sebep olduğu söylenebilir. Avcı'nın da belirttiği gibi, şiddet davranışında en önemli unsur model alma davranışdır. Çocuklar televizyonda, internette, video oyunlarında, müzik kliplerinde izledikleri modeller tarafından pekiştirilmektedir. Çocuklar medyada resmedilen karakterleri rol model alabilmekte, ebeveynlerin, arkadaşların ve medyada yer alan karakterlerin başkalarına karşı saldırganlığını gözleyen çocuklar, saldırganlığın istenilen bir amacı elde etmede kullanılan kabul edilebilir ve etkili bir yöntem olduğunu öğrenebilmektedirler

Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007

416

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Araştırmalarda, şiddet içerikli filmlerin, video oyunlarının gençlerde saldırgan ve şiddet davranışlarını arttıran önemli bir değişken olduğu belirtilmektedir. (Avcı, 2011: 3-4). Mesela, bir rol model olarak benimsendiği bilinen iki karakter üzerinden, yapılan bir araştırmada; çocuklara, dört hafta boyunca Batman ve Superman çizgi filmleri gösterilmiş ve yapılan değerlendirmede, saldırgan çizgi filmler izleyen çocuklarda hoşgörü ve kurallara uymanın azaldığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde İngiltere'de yapılan bir başka araştırmada 13-16 yaş grubu çocuklar ikiye ayrılmış, bir gruba 15 gün süreyle komik ve sosyal programlar, ikinci gruba ise şiddet içeren filmler, programlar izlettirilmiştir. Uygulanan testler sonucunda birinci grupta hoşgörü, tartışma, iletişim ve gülme düzeyinin; ikinci grupta ise sözel ve fiziksel saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır (Yaşar ve Paksoy, 2011: 282). Rol model sebebiyle çocuklar açısından medya ile temas çok açıdan tartışılmıştır çünkü bu etkileşim sosyal öğrenme ile de ilişkilidir.

Medyadaki ve özellikle televizyondaki şiddetin etkileri konusunda en bilenen Bandura ve arkadaşlarının sosyal öğrenme teorisine göre televizyonun sosyal davranışı etkilediği ileri sürülmektedir. Bandura ve arkadaşları medyanın bir modellik yapma etkisine sahip olup olmadığını araştırarak, insanların davranışlarına rehberlik eden içsel modellerde, sembollerini tecrübeye dönüştürmek için kullanabileceğinden söz etmektedir (Adak, 2004: 30). Böylece model alınan kahraman gerçek hayatta taklit edilmeye çalışılacaktır.

Türkoğlu'nun da belirttiği gibi, medya, şiddetin yaygınlaşmasında ve artmasında önemli bir rol oynamakta, gerek kadına yönelik şiddet gerekse işkence sahneleri, bazen özendirici olabilmekte bazen de kişilerin bilinç altına şiddet davranışı olarak yerleşmekte bazen de şiddete duyarsızlaştırabilmektedir. Şiddet sahneleri bireylerin bilinçaltına yerleşmektedir ve ayrıca bilişsel fonksiyonlarını henüz tamamlamamış, gerçek ile kurguyu ayırt edemeyen küçük yaşta çocukların sürekli tekrarlanan şiddet görüntülerinden etkilenebilecekleri gerçeği de unutulmamalıdır (Türkoğlu, 2014: 156). Şiddet sahnelerinden etkilenen bireyler farkında olmadan bilinçaltına yerleşmiş olduğu şiddet davranışını uygulayabilmektedir.

Şüphesiz medya bir bütün olarak düşünüldüğünde her türlü iletişim aracını kapsamaktadır. Basılı yayınlardan görsel yayınlara yayılan bir yelpaze niteliğindeki medya, değişen teknolojik gelişmeler ve internet araçlarıyla zenginleşmiştir. Bu noktada medya araçlarının türlerine göre kullanıcılarının da yeniden şekillendiği bir dönüşümden söz etmek mümkündür. Bu dönüşümde Y kuşağının geleneksel medyadan ziyade yeni medya araçlarını kullanmaya eğilimli olduğunu söylemek mümkündür. Y kuşağı (1981'den sonra doğanlar) olarak isimlendirilen kuşağın sosyal medya kullanımının ve sonuçlarının yorumlanması zaman alacak gibi gözükmektedir. Şöyle ki; Y kuşağı diğer kuşaklardan farklı olarak çok genç yaşta itibaren İnternet'e (ve diğer modern teknolojilere) yoğun bir şekilde maruz kalmıştır. Bununla birlikte, Y kuşağının yerleşik olabilecek sosyal medya kullanımı karşısında, değerleri ve tercihleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Y kuşağının hedefleri, duyguları ve normları gibi geçici ve gelişen niteliklerin sosyal medya kullanımını nasıl etkilediğini ve sosyal medya kullanımından etkilenip etkilenmediğini araştıran çalışmalara da ihtiyaç vardır (Bolton vd., 2013: 257). Yeni medya araçlarını sıklıkla kullanan ve aynı zamanda araştırmanın örnekleminde yer alan üniversite öğrencileri gözönüne alındığında şiddet kavramını bu çerçevede yorumlama ihtiyacı hasıl olmaktadır.

Sosyal Medyada Şiddet

Medya şiddetine maruz kalmanın etkileri ile ilgili temel teorik ilkeler, internet ortamına ve dolayısıyla sosyal medyaya uygulanabilir gözükmektedir. Bugüne kadar, web tabanlı medya şiddetine maruziyetin saldırgan ve şiddet davranışlarını, tutumlarını, inançlarını ve duygularını nasıl etkilediğini gösteren az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bununla birlikte, Web materyalinin görsel ve interaktif doğası nedeniyle, etkilerin diğer görsel ve interaktif medyaya çok benzer olması beklenebilir. Şiddet içeren Web materyalleri, video oyunları, film klipleri ve müzik videoları şeklinde sayılabilir (Anderson vd., 2003: 93). İnternet kaynaklı şiddet eğiliminin gün geçtikçe önemli bir konu haline gelmesi kaçınılmazdır.

Geleneksel medyanın birey ve toplum üzerindeki etkilerini yeni medya üzerine yapılan araştırmalarda da görmek mümkündür. Cinsiyet, heyecan arama, saldırganlık ve internet kullanımı ile şiddet içerikli medya araçlarının birbiriyle ilişkili olduğu; aile ve okuldan yabancılaşmaya doğru olumsuz sonuçlara yol açtığını savunan araştırmalar bulunmaktadır (Papacharissi 2008: 143'ten akt. Ayhan ve Çavuş, 2014: 41)

Dijital şiddet, klasik şiddet olgusunun bütün özelliklerini taşımakta, diğer şiddet türlerini uygulayan kişi hedefindeki kişi ile yüz yüze iken; dijital şiddet sohbet odaları, çevrimiçi duyuru panoları, web siteleri, çoklu video oyunları gibi sanal ortamlarda gerçekleşmektedir (Cebecioğlu ve Altıparmak, 2017: 424). Dijital ortamlarda ve sosyal medyada şiddet tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi zarar verme üzerine kurulu tüm özellikleri bünyesinde barındırmaktadır.

Şiddet içeren oyunlar ise tartışılması gereken bir diğer konudur. Bilgi teknolojisinin baş döndürücü hızlı gelişmesiyle günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelen bilgisayar ve internette, en basit çocuk oyun siteleri ve pek çok dijital oyunlar, haber siteleri vb. hatta bu içerikleri sunabilecek kapasiteye sahip cep telefonları da yoğun şekilde şiddet unsurlarıyla insanların karşısına çıkmaktadır (Zorlu, 2016: 14). Bu oyunlarda kahramanların şiddet içeren davranışlarının model olarak kullanılabilir olması, özellikle küçük yaşta çocuklar için bir tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet günümüzde toplumların hemen her kesimi üzerinde farklı şekillerde olumsuz tesirler meydana getirmektedir ancak çocuklar ve gençler açısından bu konu daha dikkatle ele alınmalıdır. Anderson ve Bushman (2002)'a göre; şiddet ve suçun etkileri ile insanları şiddet ve suça yönlendiren unsurlar üzerine yapılan bir çok bilimsel çalışmalar, çeşitli medya türlerindeki şiddet içerikli programların çocuklarda ve gençlerde şiddet içerikli davranışlara yönelimi artırdığını ortaya koymaktadır (Anderson ve Bushman, 2002'den akt.: Dolu vd., 2010: 55). Yapılan bir çok araştırma; özellikle çocukların ilgi duydukları programlarda işlenen şiddet davranışının, ilerleyen yıllarda kişideki şiddet ve saldırgan davranışını artırdığını ortaya koymaktadır.

Şiddet davranışı, çocukların televizyonda, internette, video oyunlarında, müzik kliplerinde izledikleri modeller tarafından pekiştirilmektedir. Şiddet içerikli filmlere, video oyunlarına ve müziğe maruz kalmak, gençlerde saldırgan ve şiddet davranışlarını arttıran önemli bir değişken olarak görülürken (Avcı, 2011: 3), sosyalleşeceği bir dönemde içine kapanmasına ve bencil davranmasına yol açtığı (Akdağ ve Cıngı, 2012: 685), şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının saldırganlığı artırdığı, çocuğu acıya duyarsızlaştırdığı ve hayal ile gerçeği ayırt etme yeteneğinin bulanıklaştığı, internetteki şiddet içerikli oyunlarda gördükleri sahneleri canlandırarak arkadaşlarına ya da ailelerine zarar verebilecekleri tespit edilmiştir (Balkaya, 2014: 75). Sosyal medyada yer alan şiddet içerikli olayların genellikle çocuklar üzerinde etkisi olduğuna yönelik çalışmalar yer almasına karşın yetişkin bireylerin etkilendiğini de söylenmektedir (Altıntaş, 2017: 182). Özetle söylemek gerekirse, bilgisayar oyunları, sosyal medya kullanımı şiddet içerikli olduklarında çocuklara ve gençlere etki etmektedir. Ancak bu erişkinlerin etkilenmedikleri anlamını taşımamaktadır.

Dolu ve diğerlerine göre (2010: 59); Medyada şiddet görüntülerinin pek çok olumsuz etkisi olduğu gibi 'İştah etkisi' olarak adlandırılan; daha çok şiddet içerikli materyale ulaşma ve izleme isteğini arttırmasıdır. Sosyal medya kullanarak anlık olarak şöhret ve insanların ilgi odağı haline gelmesini sağlayan şiddet içerikli yayınların gittikçe yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Sosyal iştah etkisi olarak tanımlanan bu etkiye bazı örnekler vermek gerekirse, sosyal medyada canlı yayında bir kişinin öldürülmesinin ardından, 2017 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Ohio eyaletinde "Facebook katili olarak" adlandırılan Steve Stephens sosyal medya aracılığıyla yaşlı bir kişiyi silahla öldürerek işlediği cinayetin videosunu yayınlamaya medyanın ve dünyanın yoğun ilgisini çekmiştir (<http://www.bbc.com/turkce/39635472/> Erişim Tarihi: 26.01.2018). Benzer bir biçimde Marmaris'te yaşayan 16 yaşındaki lise öğrencisi, tartıştığı babasını çift kırma av tüfeğiyle vurarak öldürmüş ve fotoğrafını çekip sosyal medyadan paylaşmıştır. (<https://www.cnnturk.com/turkiye/marmariste-vahset-lise-ogrencisi-babasini-oldurup-sosyal-medyadan-paylasti?page=1/> Erişim Tarihi: 26.01.2018). Diğer

Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007

418

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

bir örnekte Kayseri'de bunalıma girerek intihara kalkışan vatandaşı gören çevre sakinleri, sosyal medyadan canlı yayın yapmışlardır (<http://www.dailymotion.com/video/x68eky9>/Erişim Tarihi: 26.01.2018).

Facebook, zararlı içeriklerin kontrolü amacıyla dünyanın farklı ülkelerinde merkezler kurmuş, şiddet, nefret suçu ve mobbing barındıran içerikler bu merkezlerde, tam olarak bilinmeyen kriterlere göre silinmeye başlanmıştır. Bu görev Facebook tarafından genelde başka şirketlere verilmektedir. Facebook'un zararlı içeriklerini kontrol eden merkezinde görev alan Doç. Dr. Burcu Gültekin Punsman, sanal ortamdaki şiddetin cinayet ve katliamlara 'esin kaynağı' olabildiğine dikkati çekmiştir. Şiddet göstergesi olarak küfürün sıkça kullanıldığını, Facebook'ta yaptıkları paylaşımların ne tür sonuçlar doğuracağını bilincinde olmayan gençlerin, psikolojik şiddet uygulamak üzere, üzme, rahatsızlık verme amaçlı paylaşımlar yaptığı da aktarılmaktadır. Facebook'un mobbing amaçlı olarak en çok gençler tarafından kullanıldığı belirtilmektedir (<https://www.memurlar.net/haber/722577/internetteki-siddet-cinayetleri-tetikliyor.html>, Erişim tarihi:18.01.2018).

Gerek medya araçlarında gerekse sosyal medyada şiddet başlığının *normalleştirme*, ve *duyarsızlaşma* kavramları ile de tartışılması bir gerekliliktir. Yumrukuz'un da belirttiği gibi şiddetin normal olarak algılanması, bir potansiyel üretmektedir; çünkü kullanıcılar şiddeti yayarak üretime dolaylı yoldan dâhil olmaktadır. Aynı zamanda şiddetin içselleştirilerek acıma, üzülmeye, öfkelenme, sevinme gibi duygulardan arınmayı sağlaması normalleşme sürecine katkıda bulunmaktadır. Şiddete karşı kayıtsız kalma, kişiye özgü değer yargılarının bilinçaltında meşrulaştırılması bireydeki ahlaki değerleri aşındıran eğilimler olarak gözükmektedir (Yumrukuz, 2017: 102). Normalleştirme ve duyarsızlaşmanın şiddet sarmalı olarak nitelendirilebileceğimiz şiddeti öğrenme ve şiddeti uygulama uygulama döngüsündeki etkisi açısından önemli olduğu söylenmelidir. Normalleştirilen şiddet davranışı bazı durumlarda şiddetin tanımlamalarında kendisini göstermekte, karşılaşılan durumun şiddet olarak tanımlanmadığı dahi mümkün olabilmektedir.

Özetle, şiddet olumsuz tüm yönleriyle toplumda nasıl var oluyor ve tartışılıyor ise sosyal medyada da benzer biçimde şekil değiştirerek yer almaya başlamıştır. Şiddet görenlerin, izleyenlerin şiddet uygulamaya eğilimli olabileceği yönündeki yaklaşım, şiddetin öğrenilebilir, model alınarak uygulanabilir özellikleri gözönüne alındığında; sosyal medya üzerinden şiddet kavramının yeniden ele alınması bir gerekliliktir. Örnekler ile bahsedilen gerek cinayeti canlı yayında paylaşma, gerek intihar videosuna gösterilen ilgiden yola çıkarak, kişilerin bireysel olarak tatmin etmek istedikleri beğenilme arzusunu "şiddet," ile de beslemeye çalıştıkları söylenebilir. Serumla verilen hastane pozları, şiddete uğramış insan ve hayvan resimlerini sıkça paylaşma bu duruma örnektir. Bu davranışın ortaya çıkarttığı en önemli sonuçlardan birisi araştırma sonuçlarında da tartışılacağı gibi 'şiddete karşı duyarsızlaşma, olabilecektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin şiddet kavramını nasıl tanımladıkları anlaşılmasına çalışılmıştır. Şiddet kavramı tanımlanırken, hangi şiddet unsurlarının öne çıktığını belirlemek amaçlanmıştır. Aynı zamanda üniversite öğrencilerinin sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar karşısında neler hissettikleri de öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle araştırma şiddet kavramı temelinde betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırma, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Psikoloji, Hukuk ve İlahiyat bölümü öğrencilerinden toplam 142 kişilik bir örneklem ile 2018 yılının Nisan ayında yapılmıştır. Örnekleme katılan öğrenciler, gönüllülük esasına dayanarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007

419

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Araştırmanın temel amacı olan şiddet kavramının nasıl tanımlandığının belirlenmesine uygun olarak ulusal ve uluslararası literatür taraması yapıldıktan sonra araştırmaya yönelik anket soruları geliştirilmiş, örnekleme yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırma soruları katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruları (Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, doğum yeri vs.) sosyal medya kullanımlarına ilişkin bilgileri içermektedir. Üniversite öğrencilerinin şiddet kavramını nasıl tanımladıklarını öğrenmeye yönelik Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirtilen şiddet türleri etrafında betimlemeler (Bkz. 1. 1. Şiddet ve Medya) 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmış ve katılımcılardan derecelendirmeleri istenmiştir. Aynı zamanda şiddet içerikli paylaşımlar karşısında neler hissedildiği ve şiddete karşı genel yaklaşımları bazı ifadelerin ölçeklendirilmesi suretiyle anlaşılmasına çalışılmıştır. Anket verileri SPSS yardımıyla analiz edilmiştir. Katılımcı demografik özelliklerinin tanımlanması, frekanslar, yüzde hesaplamaları ve farklılık analizleri uygulanmıştır. Katılımcıların demografik değişkenlere göre sayılarının ve oranlarının bulunması, frekans dağılımları, bunların tablo ve grafikler ile gösterilmesinin yanı sıra çapraz tablolama ile farklılık analizleri yapılarak anket sonuçları değerlendirilmiştir.

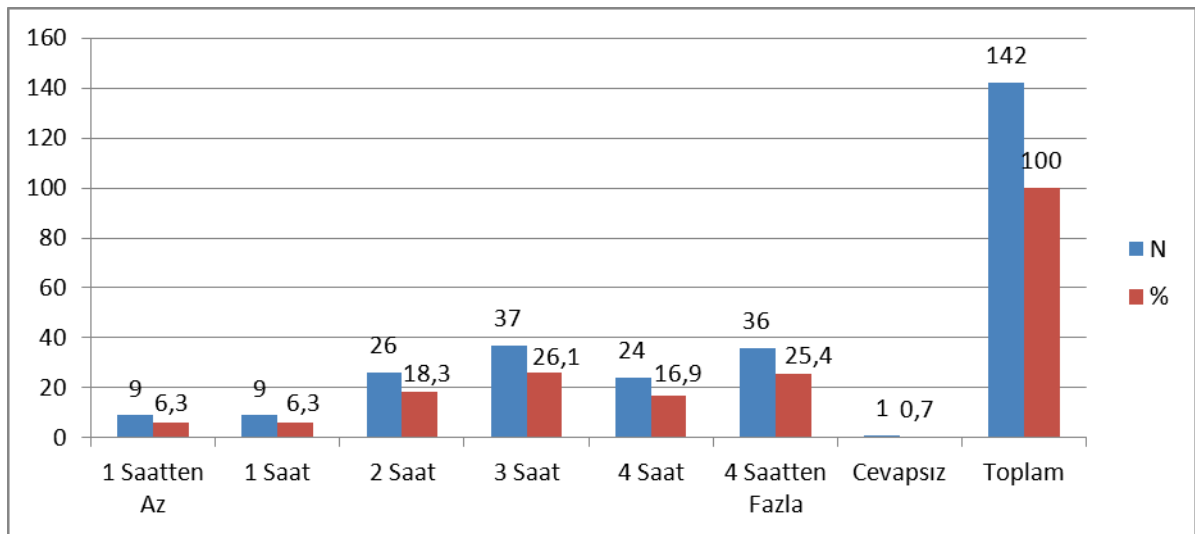
BULGULAR VE TARTIŞMA

Demografik Bilgiler

Ankete katılan 142 kişiden 70'i kadın (%49,6), 71'i ise (%50,4'ü) erkektir. Ankete katılanların yaş ortalaması 20,48'dir. En küçük yaş sınırı 18 (n=6), en büyük yaş sınırı ise 33'dür (n=1 kişi). En fazla katılımcının bulunduğu yaş grubu ise 21'dir. Toplam 42 kişi 21 yaşındadır. Ankete katılan 142 kişiden %7,7'si Diyarbakır doğumlu olup (n=11), ikinci sırada %6,3 ile Şanlıurfa gelmektedir (n=9). Örnekleme öne çıkan diğer doğum yerlerine bakıldığında; Adana (n=7), Konya (n=7), Hatay (n=6), Mardin (n=5), İstanbul (n=4), Kahramanmaraş (n=4), Antalya(n=3), Gaziantep (n=3), Siirt (n=3) doğum yerlerinin diğer doğum yerlerine göre daha fazla olduğu söylenebilir. Kıbrıs'ta eğitim gören öğrenciler, Türkiye'nin değişik şehirlerinden gelmektedirler. Örnekleme dahil olanların doğum yerlerine bakıldığında bu durum rahatlıkla görülmektedir. Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesinden seçilen örnekleme, 81 Psikoloji, 36 Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık, 6 Hukuk, 19 İlahiyat bölümü öğrencisi bulunmaktadır.

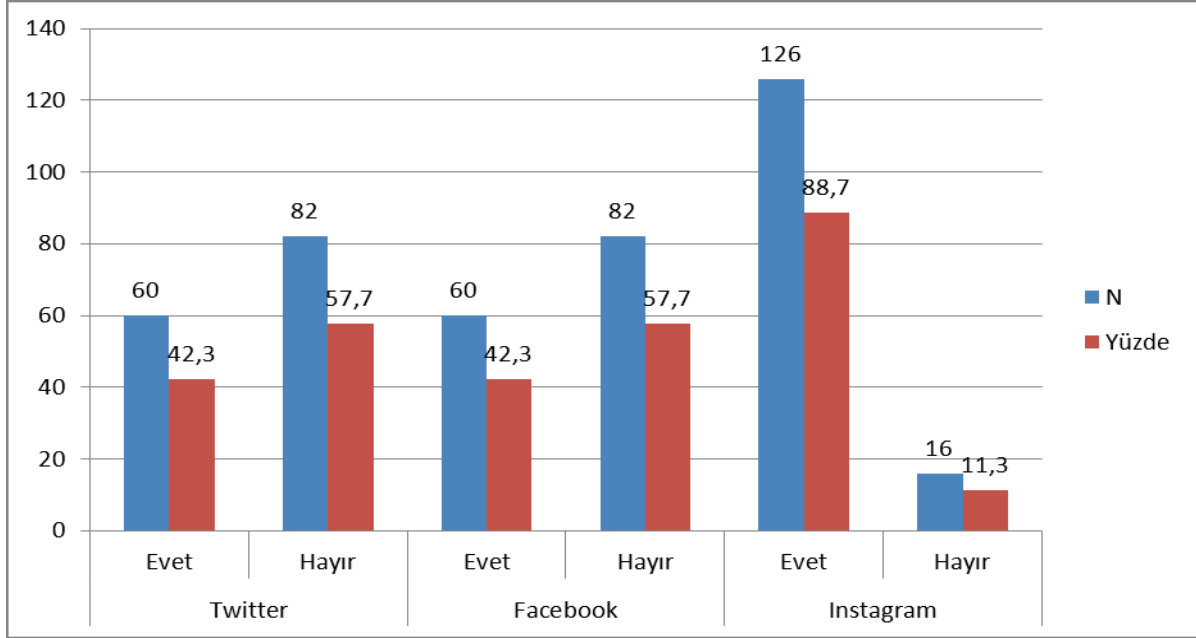
Örneklemedeki üniversite öğrencilerin sosyal medyada bir gün içerisinde geçirilen süre sorulmuştur. Üniversite öğrencileri genel olarak sosyal medyayı kullanmaktadır ve 1 saatten az sosyal medya kullanan öğrenci oranı % 6,3'tür. Yaklaşık olarak 3 saat sosyal medyada zaman harcayan öğrenci oranı % 26,1'dir. 4 saatten fazla süre ile sosyal medya kullanan öğrencilerin örneklemedeki oranı % 25,4'tür (Grafik: 1).

Grafik 1: Sosyal Medyada Geçirilen Süre

Ankete katılan 142 kişinin % 42,3'ü; birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği “Hangi Sosyal Medya Araçlarını Kullanıyorsunuz” sorusuna Twitter ve Facebook şeklinde cevap vermişlerdir (n=60). Aynı sorunun cevabında örneklemin %88,7'si Instagram seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılan üniversite öğrencilerinin yaşı da dikkate alındığında Instagramın bir sosyal medya aracı olarak Facebook ve Twitter'a oranla daha sık kullanıldığını söylemek mümkündür. (Grafik: 2)

Grafik 2: Tercih Edilen Sosyal Medya Araçları

Sosyal Medya Kullanım Aracına Göre Şiddet Tanımlamaları

Cevaplayıcılara yöneltilen ifadeler doğrultusunda sosyal medya kullanım ve araçları yönelik verilere ulaşılmış olup sosyal medya kullanım aracına göre şiddet tanımlamaları boyutlandırılmıştır.

Tablo 3’de kullanılan sosyal medya aracı kullanım durumu ve şiddet denilince akla gelen ifadelere katılım durumları nicel olarak sunulmuştur. Kan, kaba söz, zorbalık, taciz, küfür, aşağılama ve bağırma vb. birçok ifadenin sosyal medya kullananlarda verilen değerlere baktığımızda Twitter kullanan 52 kişi “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesinin şiddeti çağrıştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca Twitter kullanan kişilerin en çok bu kavramda yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda Twitter kullanmayıp şiddet denilince aklınıza ne gelir sorusuna yönelik en çok tercih “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesine yönelik gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Facebook kullanıcılarından 53 kişi “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesinin şiddeti çağrıştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca Facebook kullanan kişilerin en çok bu kavramda yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda Facebook kullanmayıp şiddet denilince aklınıza ne gelir sorusuna yönelik en çok tercih “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesine yönelik gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Instagram kullanıcılarından 107 kişi “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesinin şiddeti çağrıştırdığını ifade etmektedir. Ayrıca Instagram kullanan kişilerin en çok bu kavramda yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı zamanda Instagram kullanmayıp şiddet denilince aklınıza ne gelir sorusuna yönelik en çok tercih “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesine yönelik gerçekleşmiştir.

Yapılan analiz sonucuna göre, sosyal medya kullanıp kullanmama veya Twitter, Facebook, Instagram sosyal medya araçlarını kullanımı fark etmeksizin katılımcıların şiddet denilince çoğunluğu “fiziksel

darbe ve kuvvet” ifadesinin akla geldiğini ortaya koymaktadır. (Tablo:1)

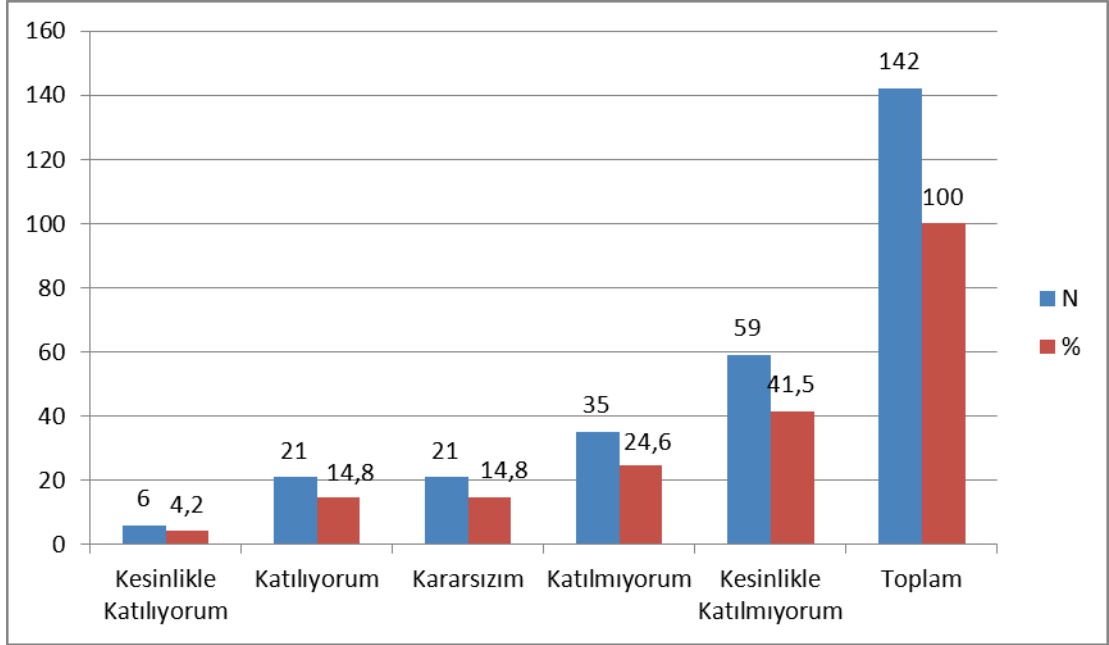
Tablo 1. Şiddet Kavramına Yönelik Betimlemeler

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Kan	Evet	26	32	25	33	51	7
	Hayır	32	49	33	48	72	9
Kaba Söz	Evet	31	41	35	37	63	9
	Hayır	29	41	25	45	63	7
Zorbalık	Evet	44	55	50	49	89	10
	Hayır	16	27	10	33	37	6
Her Türlü Engelleme	Evet	29	31	25	35	53	7
	Hayır	31	51	35	47	73	9
Taciz	Evet	36	50	36	50	76	10
	Hayır	24	32	24	32	50	6
Fiziksel Darbe ve Kuvvet	Evet	52	69	53	68	107	14
	Hayır	8	13	7	14	19	2
Zayıflık	Evet	10	14	9	15	21	3
	Hayır	50	68	51	67	105	13
Küfür	Evet	34	48	43	39	73	9
	Hayır	26	34	17	43	53	7
Kızmak	Evet	19	26	27	18	40	5
	Hayır	41	56	33	64	86	11
Azarlanma	Evet	25	34	31	28	51	8
	Hayır	35	48	29	54	75	8
Baskı Kurulması	Evet	39	43	36	46	73	9
	Hayır	21	39	24	36	53	7
Aşağılama	Evet	28	37	29	36	57	8
	Hayır	32	45	31	46	69	8
Eğitimcinin Kızması	Evet	11	13	11	13	20	4
	Hayır	49	69	49	69	106	12
Bağırma	Evet	23	45	34	34	58	10
	Hayır	37	37	26	48	68	6
Başkası Tarafından Yaralanma	Evet	29	42	32	39	63	8
	Hayır	31	40	28	43	63	8
Alay Edilme	Evet	17	19	16	20	31	5
	Hayır	43	63	44	62	95	11
Kişilerin Duygularını İncitecek Söz Yada Davranış	Evet	31	43	31	43	65	9
	Hayır	29	39	29	39	61	7
Hoşlanılmayan Tarzda Hitap Edilme	Evet	17	26	20	23	38	5
	Hayır	43	56	40	59	88	11
Diğer	Evet	2	4	5	1	6	0
	Hayır	58	78	55	81	120	16

3.3 Sosyal Medyada Şiddet Hakkında Düşünceler

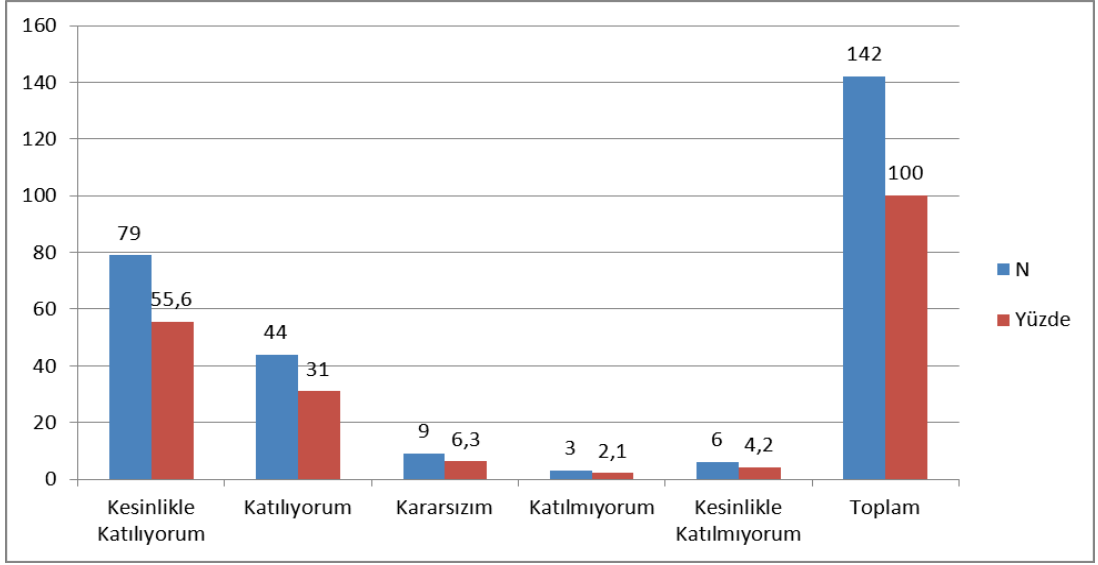
Tablo 4’te “sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker” ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde 94 kişi katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir. Bu sonuç göstermektedir ki, sosyal medyada yer alan şiddet içerikli paylaşımlar katılımcıların çoğunluğunun ilgisini çekmemektedir. (Grafik :3)

Grafik 3. Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Paylaşımlar İlgimi Çeke

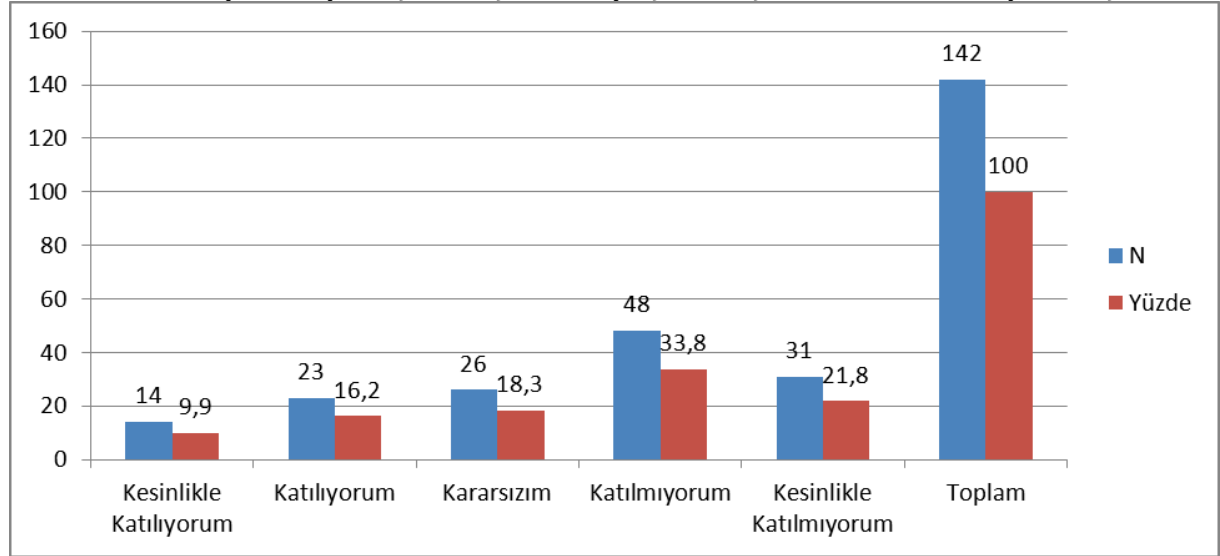
Grafik 4’de “şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım” ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde kesinlikle katılan % 55,6’lık bir çoğunluğa işaret etmektedir. Aynı zamanda 44 kişinin de katılıyorum şeklinde cevap verdiği göz önüne alındığında, şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancına sahip olanlar 123 kişidir. Şiddet içerikli paylaşımların gençlerde şiddeti artırdığına yönelik inancın çoğunlukta olmasına karşın bu soruya cevapsız kalındığı da görülmektedir. Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım görüşüne 76 kişi kesinlikle katılıyorum, 44 kişi ise katılıyorum demiştir. Ankete katılanların çoğunluğu (%87,2) bu tarz paylaşımların gençleri şiddete yönelttiğine inanmaktadır. 1 kişi bu soruya cevap vermemiştir. (Grafik :4).

Grafik 4. Şiddet İçerikli Paylaşımların Gençleri Şiddete Yönelttiği İnanındayım

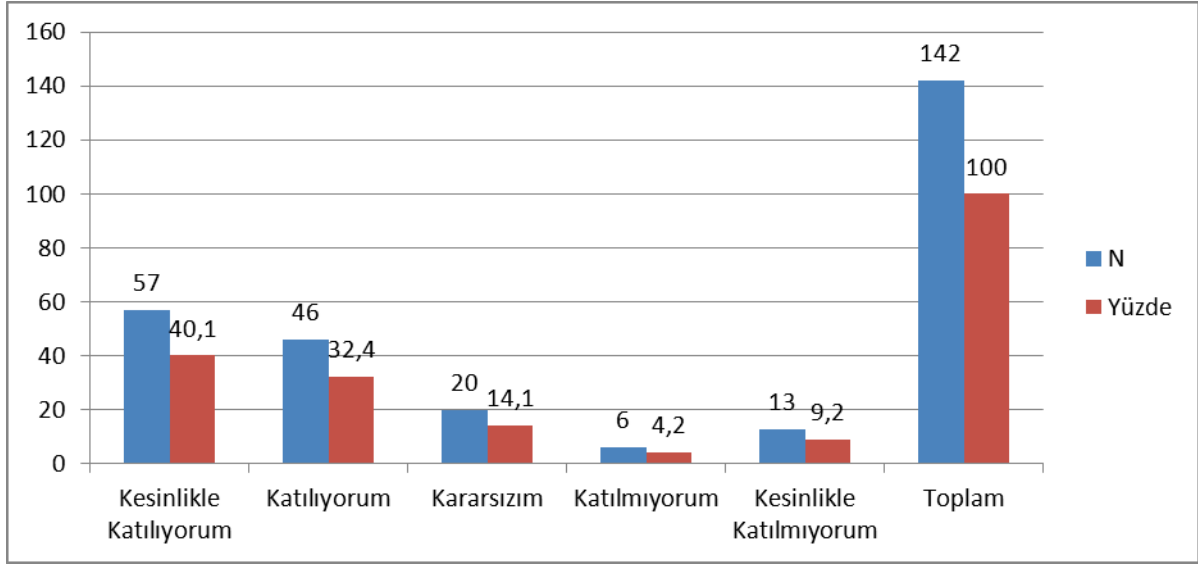
Grafik 5’de “sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum” ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde 48 kişi katılmıyorum şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Aynı zamanda kesinlikle katılıyorum diyen 31 kişi de ele alındığında, sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum ifadesinin %55,6 çoğunluğu ile kabul görmediği ifade edilebilmektedir (Grafik: 5).

Grafik 5: Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Paylaşımları Çok Sık Görünce Duyarsızlaşıyorum

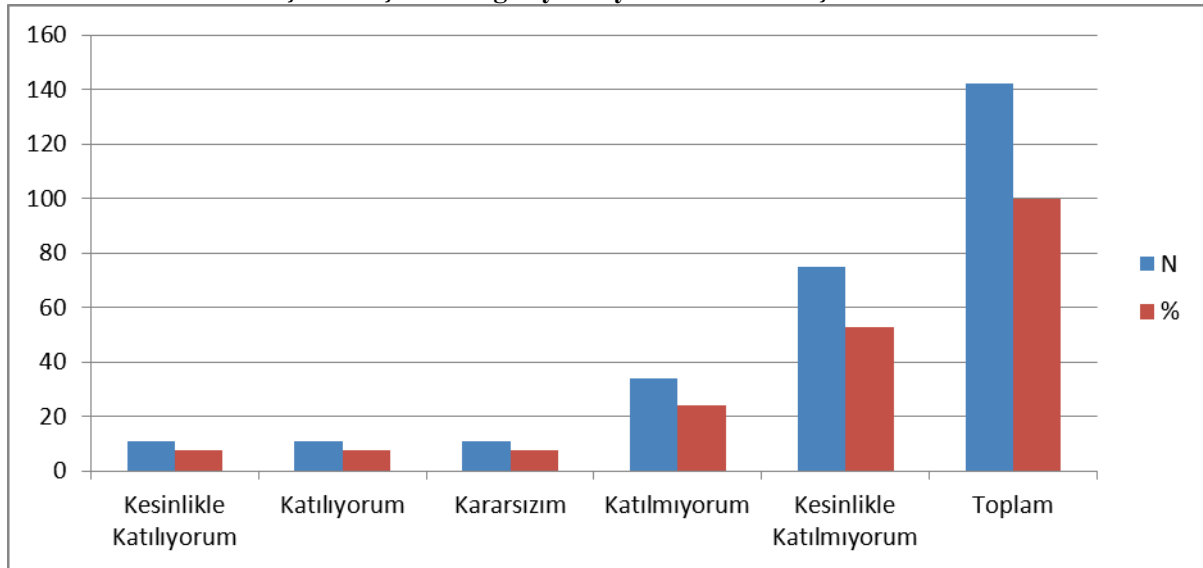
Grafik 6’da “bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım” ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde kesinlikle katılıyorum %40,1 ve katılıyorum ise %32,4’dür. Sonuca bakıldığında, ankete katılanların %72,5 gibi büyük bir çoğunluğu bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancına sahiptir (Grafik: 6).

Grafik 6: Bilgisayar Oyunlarının Gençleri Şiddete Yönelttiği İnancındayım

Grafik 7’de “şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim,, ifadesi 5’li likert ölçeğine göre yöneltildiğinde ankete katılan 142 kişiden 109’u kesinlikle katılmıyorum veya katılmıyorum seçeneklerini işaretleyerek şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim görüşünü desteklememişlerdir (Grafik: 7).

Grafik 7: Şiddet İçeren Bilgisayar Oyunlarını Daha Çok Tercih Ederim

3.4 Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Paylaşımlar Karşısında Hissedilenler

Tablo 2’de ankete katılanların kullandığı sosyal medya aracı ve bu araçları kullanıp kullanmama durumuna göre bir sınıflandırma yapılarak “sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü, video ya da haberle karşılaştığımızda neler hissedersiniz” ifadesi boyutlandırılmıştır. Ankete katılan Twitter kullanıcılarının 45’i “üzülürüm” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü,video ya da haberle karşılaştığımızda neler hissedersiniz ifadesine yönelik verilen en yüksek çoğunluğu göstermektedir. Twitter kullanmayan kişilerinde cevabı üzülürüm yönünde gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Facebook kullanıcılarının 43’ü “üzülürüm” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü,video ya da haberle karşılaştığımızda neler hissedersiniz ifadesine yönelik verilen en yüksek çoğunluğu göstermektedir. Facebook kullanmayan kişilerinde cevabı üzülürüm yönünde gerçekleşmiştir.

Ankete katılan Instagram kullanıcılarının 94’ü “üzülürüm” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç, sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü, video ya da haberle karşılaştığınızda neler hissedersiniz ifadesine yönelik verilen en yüksek çoğunluğu göstermektedir. Facebook kullanmayan kişilerinde cevabı üzülürüm yönünde gerçekleşmiştir (Tablo: 2).

Tablo 2: Sosyal Medyada Şiddet İçerikli Bir Görüntü, Video ya da Haberle Karşılaştığınızda Neler Hissedersiniz?

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Üzülürüm	Evet	45	62	43	64	94	13
	Hayır	15	20	17	18	32	3
Korkarım	Evet	6	10	3	13	15	1
	Hayır	54	72	57	69	111	15
İntikam Almak İsterim	Evet	6	11	8	9	16	1
	Hayır	54	71	52	73	110	15
Kızarıyorum	Evet	33	46	32	47	74	5
	Hayır	27	36	28	35	52	11
Acıyım	Evet	18	37	28	27	47	8
	Hayır	42	45	32	55	79	8
Nefret Ederim	Evet	18	26	23	21	39	5
	Hayır	42	56	37	61	87	11
Zevk Duyarım	Evet	1	3	3	1	4	0
	Hayır	59	79	57	81	122	16
Utanç Duyarım	Evet	27	38	32	33	58	7
	Hayır	33	44	28	49	68	9
Heyecanlanırım	Evet	1	3	3	1	4	0
	Hayır	59	79	57	81	122	16
Kendimi Onun Yerine Koyarım	Evet	22	34	21	35	53	3
	Hayır	38	48	39	47	73	13
Sinirlenirim	Evet	33	51	39	45	76	8
	Hayır	27	31	21	37	50	8
Hakettiğini Düşünürüm	Evet	0	1	1	0	1	0
	Hayır	60	81	59	82	125	16
Diğer	Evet	2	4	1	5	4	2
	Hayır	58	78	59	77	122	14

Tablo 3’de ise “sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker, şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim, şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım, sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum, bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım” ifadeleri sosyal medya araçları ve sosyal medya araçlarının kullanılıp kullanılmaması durumuna göre sınıflandırılarak, bütünlüğü resmedecek şekilde ele alınmaktadır.

Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca, şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine katılmayan kişi sayısı diğerlerine göre daha düşüktür.

Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşırım ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun katılmıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine yönelik verilen cevaplarda Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları ayırt edilmeksizin çoğunluğunun kesinlikle katılıyorum şeklinde ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca, bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım ifadesine katılmayan kişi sayısı diğerlerine göre daha düşüktür (Tablo:3).

Tablo 3: Sosyal Medya Kullanımı ve Şiddete Bakış Açısı

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker	Kesinlikle Katılıyorum	3	3	0	6	5	1
	Katılıyorum	8	13	9	12	20	1
	Kararsızım	10	11	8	13	18	3
	Katılmıyorum	15	20	12	23	32	3
	Kesinlikle Katılmıyorum	24	35	31	28	51	8
Şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim	Kesinlikle Katılıyorum	4	7	6	5	9	2
	Katılıyorum	4	7	6	5	11	0
	Kararsızım	5	6	6	5	10	1
	Katılmıyorum	16	18	12	22	33	1
	Kesinlikle Katılmıyorum	31	44	30	45	63	12
Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	38	41	31	48	65	14
	Katılıyorum	18	26	21	23	44	0
	Kararsızım	3	6	6	3	9	0
	Katılmıyorum	0	3	1	2	3	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	5	0	6	4	2
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşırım	Kesinlikle Katılıyorum	7	7	7	7	13	1
	Katılıyorum	12	11	11	12	22	1
	Kararsızım	16	10	9	17	21	5
	Katılmıyorum	17	31	24	24	44	4
	Kesinlikle Katılmıyorum	8	23	9	22	26	5
Bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	22	35	22	35	46	11
	Katılıyorum	21	25	20	26	45	1
	Kararsızım	8	12	9	11	18	2
	Katılmıyorum	4	2	4	2	6	0

		Twitter		Facebook		Instagram	
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar ilgimi çeker	Kesinlikle Katılıyorum	3	3	0	6	5	1
	Katılıyorum	8	13	9	12	20	1
	Kararsızım	10	11	8	13	18	3
	Katılmıyorum	15	20	12	23	32	3
	Kesinlikle Katılmıyorum	24	35	31	28	51	8
Şiddet içeren bilgisayar oyunlarını daha çok tercih ederim	Kesinlikle Katılıyorum	4	7	6	5	9	2
	Katılıyorum	4	7	6	5	11	0
	Kararsızım	5	6	6	5	10	1
	Katılmıyorum	16	18	12	22	33	1
	Kesinlikle Katılmıyorum	31	44	30	45	63	12
Şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	38	41	31	48	65	14
	Katılıyorum	18	26	21	23	44	0
	Kararsızım	3	6	6	3	9	0
	Katılmıyorum	0	3	1	2	3	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	1	5	0	6	4	2
Sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımları çok sık görünce duyarsızlaşıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	7	7	7	7	13	1
	Katılıyorum	12	11	11	12	22	1
	Kararsızım	16	10	9	17	21	5
	Katılmıyorum	17	31	24	24	44	4
	Kesinlikle Katılmıyorum	8	23	9	22	26	5
Bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiği inancındayım	Kesinlikle Katılıyorum	22	35	22	35	46	11
	Katılıyorum	21	25	20	26	45	1
	Kararsızım	8	12	9	11	18	2
	Katılmıyorum	4	2	4	2	6	0
	Kesinlikle Katılmıyorum	5	8	5	8	11	2

SONUÇ

Bir normalden sapma davranışı olarak şiddet, toplumsal hayatın içinde yer almakta, ancak çoğu zaman dile getirilemeyen yönleriyle problemleri bir alan olarak varlığını korumaktadır. Şöyle ki, toplumun gelenek, görenek, kültür birikimi içerisinde bazı davranış kalıpları şiddet tanımlaması içine dahi alınmamakta, geleneksel aktarımlar şiddetin algılanışını yönlendirmektedir. İster fiziksel şiddet olsun, isterse duygusal şiddet olsun, kaba kuvvete, gücünün güçsüzü ezme, otoritesini hissettirme isteğine dayalı patolojik bir davranış biçimi olduğu açıktır. Burada vurgulanması gereken nokta şiddet uygulama davranışının (ebeveyn, medya, sosyal medya) model alınarak uygulandığı gerçeğidir. Bu öğrenme ve aktarma biçimi şiddet tanımlamalarındaki çarpıklığı da şekillendirmektedir. Bazen evine para bırakmayan eş ekonomik şiddet uyguladığının bilincinde bile olmazken, sözlü şiddete maruz kalmanın normalleştirildiği ve şiddet olarak dahi algılanmadığı bir sosyal atmosfer oluşabilmektedir. Toplumsal patoloji olarak, şiddeti doğuran sebepleri anlama ve yorumlama bu noktada önem arz etmektedir.

Şiddet davranışının gerek geleneksel medya, gerekse yeni medya araçları ile ilişkilendirilerek anlaşılmasına çalışılmasının ardında; model alma davranışı, sosyal öğrenme teorisinde sözedilen şiddetin öğrenilebilir olması yer almaktadır. Ancak burada özellikle sosyal medya araçlarının tartışılmasında özel bir sebep bulunmaktadır. Bu araçlar kullanıcıların medya okur yazarlığı

konusunda zayıf düşmeleri sonucunda kontrolsüz bir şekilde paylaşımlar yaptıkları platformlar haline dönüşmektedir. Aynı zamanda kontrolsüz paylaşımlar ile karşı karşıya kalmak anlamı da taşıyan bu durum, şiddet kavramı ekseninde yeni tartışmaları gündeme taşımaktadır.

Bu maksatla araştırmada üniversite öğrencilerinin şiddet kavramını nasıl tanımladıklarına ışık tutmak amaçlanmıştır. Araştırmanın uygulandığı örnekleme yer alan üniversite öğrencileri ortalama olarak 2-4 saatlik bir süre sosyal medya kullandığını ifade etmiştir. Tercih edilen sosyal medya aracı daha çok Instagram olarak gözükmektedir.

Kullanılan sosyal medya aracı farketmeksizin şiddet denilince; “fiziksel darbe ve kuvvet” ifadesi tercih edilmiş, yukarıda vurgulandığı gibi ‘kaba söz, zorbalık, taciz, küfür, aşağılama ve bağırma vb. birçok ifadeden daha önde bu betimleme yer almıştır. Bu sonuçla daha çok fiziksel şiddetin tanımlamalarda yer aldığını söylemek mümkündür. Örneklemin tamamı gözönüne alındığında; “kızmama”, “azarlanma”, “aşağılanma”, “alay edilme”, “aşağılayıcı hitap edilme” şeklindeki daha çok 'psikolojik şiddet' tasnifine uyan betimlemeleri daha az oranda tercih edilen tanımlama şekli olduğu da söylenmelidir. Bu noktada özellikle şiddete bakış açısının toplumsal şeklinin, sosyal medya kullanımına da yansıtıldığından söz etmek gerekmektedir. Şöyle ki, fiziksel şiddet psikolojik şiddete oranla daha kolay tanımlanabilen bir şiddet türüdür. Bazı psikolojik şiddet türlerinin toplum içerisinde şiddet betimlemelerinde kullanılmadığı ve/veya psikolojik şiddet olduğu bilindiği halde dile getirilmediği durumlar düşünüldüğünde sosyal medya kullanıcılarının betimlemelerine de bu durumun yansıtıldığını söylemek mümkündür.

Bir diğer araştırmaya sonucuna göre örnekleme yer alan üniversite öğrencileri şiddet içerikli paylaşımların ilgisini çekmediğini belirtmekteleridir. Şiddet tanımlamaları gözönüne alındığında kullanıcıların sadece fiziksel şiddet içerikli paylaşımlara ilgi duymadıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca sosyal medyada şiddet içerikli paylaşımlar gördüklerinde duyarsızlaştığını düşünen kitle örneklemin %25'ine tekabül etmektedir. Şiddete karşı duyarsızlaşmanın, şiddeti normalleştirmeye olumsuz katkısı düşünüldüğünde, bu sonuç başka çalışmalarda da araştırılmaya değer bir konu başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sonucuna göre üniversite öğrencileri; şiddet içerikli paylaşımların gençleri şiddete yönelttiği inancındadır, bilgisayar oyunlarının gençleri şiddete yönelttiğini düşünmektedirler. Sosyal medyada şiddet içerikli bir görüntü, video ya da haberle karşılaştığında Twitter, Facebook ve Instagram kullanıcıları olan üniversite öğrencileri olumsuz tepkilerini üzülme, kızmama, sinirlenme etrafında yoğunlaştırmışlardır.

Sonuç olarak yapılan bu çalışmada Üniversite öğrencilerinin şiddet tanımlamalarında “fiziksel darbe ve kaba kuvvet” betimlemesinin daha sık kullanıldığı, şiddet içeren görüntülere daha çok “üzülme” tepkisinin verildiği, bilgisayar oyunlarının şiddete yönelttiği yönünde bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Yapılacak yeni çalışmalarda şiddet içerikli paylaşımlar karşısında duyarlılık düzeyi (duyarsızlaşma) ele alınabilecek bir konu olarak gözükmektedir.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2004). *Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet. Bilgi Dergisi, 30, 27-38.*
- Akdağ, M. ve Cıngı, M., (2012). *İnternet ve Sosyal Medyanın Çocukların Oyun Alışkanlıklarına Etkisi. 2nd International Symposium New Communication Technologies and Social Transformation. 2-4 Mayıs, Kırgızistan.*
- Altıntaş, M. (2017). *İnternet Medyası ve Şiddet: İnternette Sunulan Şiddet Haberlerinin Toplum Üzerindeki Etkisi. Erciyes İletişim Dergisi, 5(1).*
- Anderson, C. A., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, L. R., Johnson, J. D., Linz, D., & Wartella, E. (2003), *The Influence of Media Violence on Youth. Psychological science in the public interest, 4(3), 81-110.*
- Avcı, R. (2011). *Ebeveynler Arası Çatışma, Akran ve Medya Etkileri ile Ergenlerdeki Şiddet Davranışı Arasındaki İlişkiler: Şiddete Yönelik Tutumların Aracı Rolü. Çukurova Üniversitesi. Doktora Tezi.*

Submit Date: 19.02.2019, Acceptance Date: 08.06.2019, DOI NO: 10.7456/10903100/007

429

Research Article - This article was checked by Turnitin

Copyright © The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Adana.

Avcı, R. ve Güçray, S. S. (2013). *Ebeveynler Arası Çatışma, Akran ve Medya Etkileri ile Ergenlerdeki Şiddet Davranışı Arasındaki İlişkiler: Şiddete Yönelik Tutumların Aracı Rolü. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 1995-2015.

Ayhan, B., & Çavuş, S. (2014). *İzleyici Araştırmalarında Değişim: Kullanımlar Ve Doyumlardan Bağımlılığa. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8(2), 32-60.

Balkaya Çetin, A. (2014). *Ergenlerin İnternet ve Problemler İnternet Kullanım Davranışlarının Bazı Psiko-Sosyal Özellikler Açısından İncelenmesi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi. Doktora tezi. Eskişehir.*

Belviranlı, S., Ceritoğlu, K., Bilgin, Ç., Bayraktar, F., Bulut, H., Vaizoğlu S. A. ve Güler, Ç. (2008). *Annelerin Televizyon İzleme Konusundaki Davranışları ve Akıllı İşaretler. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(3), 191-198.

Bolton, R. N., Parasuraman, A., Hoefnagels, A., Migchels, N., Kabadayi, S., Gruber, T., ... & Solnet, D. (2013). *Understanding Generation Y and their use of social media: a review and research agenda. Journal of service management*, 24(3), 245-267.

Cebecioğlu, G. ve Altıparmak, İ. B. (2017). *Dijital Şiddet: Sosyal Paylaşım Ağları Üzerine Bir Araştırma. Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 423-431.

Dolu, O., Büker, H. ve Uludağ, Ş. (2010). *Şiddet İçerikli Video Oyunlarının Çocuklar ve Gençler Üzerindeki Etkileri: Saldırganlık, Şiddet ve Suça Dair Bir Değerlendirme. Adli Bilimler Dergisi* 9 (4): 54-75

Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). *Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.

Güler, G. (2017). *Sosyal Medya Ortamında Şiddet Söylemi: Instagram'da Reina Saldırısı Yorumları. I. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı. 501-508.*

Haskan, Ö. ve Yıldırım, İ. (2012). *Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi. Eğitim ve Bilim*, 37(163), 165-177.

İşçibaşı, Y. (2002). *Medyada Şiddet Konusunda Bazı Sorular. Kurgu Dergisi*, 19, 47-52.

Kara, T. (2011). *Görsel Medyanın Aile Bireyleri Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma. TÜİK Uzmanlık Tezi. Manisa.*

Kılıç, Ç. (2015). *Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde Siyasal Karar Verme Sürecine Sosyal Medya Etkisinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*

Olgun-İzmirli, G. (2013). *Isparta İli Gonen İlçesinde Yaşayan 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Aile İçi Şiddet Görmeye Sebep Olan Faktörler (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Isparta).*

Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011). *Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.

Özmen, F. ve Küçük, N. (2013). *İki ayrı zaman diliminde okulda şiddet durumu. Celal Bayar Üniversitesi Dergisi*. 11(2), 78-96.

Pınar, N. (2006). *Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Orta Öğretim Öğrencileri Üzerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi, Yüksek lisans tezi. Konya.*

Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. ve Demir, M. (2013). *İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. Selçuk İletişim* 7(4), 23-32.

Tuğlu, B. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medyayı Kullanım Amaçları ve Sosyal Medya Kullanımlarına İlişkin Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.*

Tuncer, N., (2001). *İnternet: Çocuk ve Yasalar. Türk Kütüphaneciliği*, 15(4), 427-435.

Türkoğlu, S. (2014) *Kadına Yönelik Şiddeti Özendiren Diziler Üzerine Etki Araştırması. Atatürk İletişim Dergisi*, (7), 143-160.

Ulusal, D. (2007). *Yazılı Basında Şiddet ve Şiddet İçerikli Haber Sunumunda Kadının Konumlandırılışı. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kayseri*

Yaşar, M. ve Paksoy, İ. (2011). *Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin, Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2), 279-298.

Yumrukuz, Ö. (2017) *Şiddete Karşı Duyarsızlaşma ve Sosyal Medya İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*. *Marmara İletişim Dergisi*, (28), 89-106.
Zorlu, Y. (2016). *Medyadaki Şiddet ve Etkileri*. *Humanities Sciences (NWSAHS)*, 11(1), 13-32.

Elektronik Kaynaklar

<http://www.bbc.com/turkce/39635472/>, Erişim Tarihi: 26.01.2018.
<http://www.dailymotion.com/video/x68eky9/>, Erişim Tarihi: 26.01.2018.
<http://www.diken.com.tr/vur-vur-hosuma-gidiyor-diyen-mazlum-adli-oyuncaga-tepki-cocuklari-siddeti-ozendiriyor/>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.
<http://www.hurriyet.com.tr/rizede-lisede-dehset-testere-bagimlisiymis/>, Erişim Tarihi: 25.01.2018.
<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 05.04.2017.
<https://www.cnnturk.com/turkiye/marmariste-vahset-lise-ogrencisi-babasini-oldurup-sosyal-medyadan-paylasti?page=1/>, Erişim Tarihi: 26.01.2018.
<http://www.muratkahraman.net/2009/12/rakamlarla-sosyal-medya-ve-2009.html>, Erişim Tarihi: 01.02.2018.
<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>, Erişim Tarihi: 09.01.2018.
<http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/> Erişim Tarihi: 19.06.2019.
<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, Erişim Tarihi: 05.04.2017.
<https://www.memurlar.net/haber/722577/internetteki-siddet-cinayetleri-tetikliyor.html>, Erişim tarihi: 18.01.2018.